

Voorkomen in Fryslân van in Groningen geringde Nijlganzen (*Alopochen aegyptiacus*)

Klaas van Dijk

Op een schilderij van Melchior d’Hondecoeter uit circa 1680 staat prominent een Nijlgans in beeld. Dit schilderij (“Het drijvend veertje”) hangt in het Rijksmuseum in Amsterdam. Afgebeeld zijn watervogels die toen in Nederland in parken van buitenplaatsen werden gehouden. Dit schilderij is een van de oudste meldingen over het voorkomen van de Nijlgans in Nederland. In die tijd waren er nog geen vrij levende populaties in NW-Europa. Al in het begin van de negentiende eeuw waren er vrij levende Nijlganzen in Engeland (Sutherland & Allport 1991). In Nederland waren er pas aan het eind van de jaren zestig van de vorige eeuw voor het eerst spontane vestigingen (Teixeira 1979). In het kader van een in 2009 gestart broedbiologisch onderzoek naar deze soort worden in de stad Groningen sedert 2010 Nijlganzen gekleurringd. In deze bijdrage wordt verslag gedaan van de connecties van deze vogels met Fryslân.

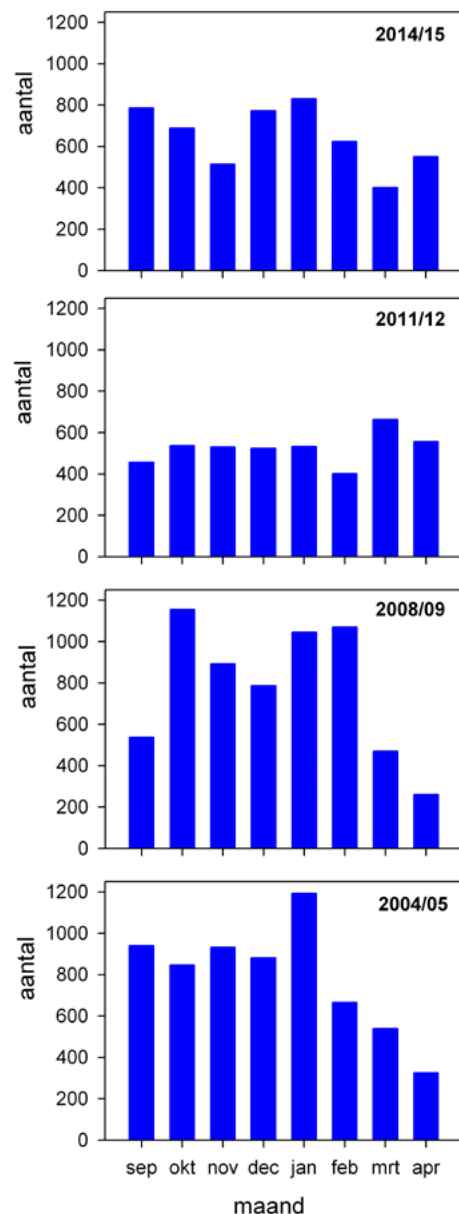
Inleiding

De Nijlgans heeft zich de afgelopen decennia flink weten uit te breiden en is ondertussen een wijdverspreide broedvogel in flinke delen van NW-Europa (Gyimesi & Lensink 2012). Deze vrij levende populaties zijn, voor zover bekend, allemaal terug te voeren op nakomelingen van gehouden parkvogels. Nijlganzen kennen een lang broedseizoen en kunnen meerdere broedsels per jaar grootbrengen (Menke *et al.* 2010, Van Dijk 2015). Recent ringonderzoek laat zien dat de NW-Europese populatie ongerichte dispersie (zwerfbewegingen) vertoont met een maximale afstand van 468 km (Van Dijk & Majoor 2011, Majoor & Voslamber 2013, Bairlein *et al.* 2014).

In 2009 was er een spontane vestiging van een broedpaartje Nijlganzen in het Noorderplantsoen in de stad Groningen. Dit was aanleiding tot het starten van een broedbiologisch onderzoek naar deze soort. In dit kader worden sedert 2010 Nijlganzen in de stad Groningen gekleurringd. Zes van deze vogels zijn ondertussen in Fryslân gezien. Deze waarnemingen zorgen voor meer inzicht in de herkomst en de bewegingen van de Friese populatie Nijlganzen. De zes gevallen worden in dit artikel gedocumenteerd en in de discussie in een kader geplaatst. In de discussie worden ook gevallen behandeld van elders geringde Nijlganzen die in Fryslân zijn gezien. Eerst wordt kort stilgestaan bij het voorkomen van Nijlganzen in Fryslân.

Voorkomen in Fryslân

De Nijlgans staat niet in Van der Ploeg *et al.* (1976). Verspreidingskaartjes in Teixeira (1979) en in Bekhuis *et al.* (1987) laten zien dat de soort toen nauwelijks voorkwam in Fryslân. De eerste waarnemingen van vrij levende vogels op Schiermonnikoog (Van Loon & Mooser 2005) en op Ameland (Versluys *et al.* 1997) zijn van respectievelijk 1978 en 1982. De systematisch uitgevoerde watervogeltellingen van Sovon geven aan dat vrijlevende Nijlganzen tegenwoordig jaarrond in Fryslân voorkomen. Het seizoenspatroon is relatief vlak (figuur 1) en de seizoensmaxima van de afgelopen 14 winterseizoenen (tabel 1) lopen uiteen van 656 (september 2013) tot 1.205 (maart 2006).

Figuur 1. Seizoenspatroon van aantallen Nijlganzen in Fryslân in vier seizoenen. Een seizoen loopt van 1 juli - 30 juni en de getallen zijn getelde aantallen bij maandelijkse watervogeltellingen van de regio Fryslân (exclusief Waddengebied en IJsselmeergebied). (Bron: bijlagen in jaarlijkse watervogelrapporten van Sovon).

Figuur 2. Drie net vliegvlugge jonge Nijlganzen (rechts) met hun moeder (links) bij de Oostersluis in de stad Groningen, 22 augustus 2014. Het jong met rood C / wit 7 heeft in 2017 in Leeuwarden gebroed (figuur 3). Een ander jong uit 2014 van deze moeder (wit 1 / geel Z) werd in oktober 2014 in de Lauwersmeer geschoten. Een jong uit 2012 van deze moeder heeft in 2016 bij Earnewâld gebroed en een jong van haar uit 2016 werd in september 2016 bij Harlingen gezien (figuur 4) (foto Ana Buren).

De verspreidingskaartjes in de watervogelrapporten van Sovon geven aan dat de soort wijdverspreid voorkomt in waterrijke gebieden op de vaste wal, maar dat relatief weinig vogels in het mariene habitat en op de eilanden worden gezien. Nijlganzen broeden verspreid door de provincie, soms ver van open water. Ook op de vier bewoonde Waddeneilanden wordt gebroed (o.a. overzichten op waarneming.nl). Zelfs op Griend is succesvol gebroed (persoonlijke mededeling Date Lutterop). In juli 2015 is Fryslân gebiedsdekkend geteld op groepen overzomerende ganzen (De Boer & Koffijberg 2015). In totaal werden 1.086 Nijlganzen geteld. Op een zandwinput bij Nij Beets zat een ruiconcentratie van 353 vogels. De rest zat verspreid over de provincie. De Nijlgans is al flink wat jaren vogelvrij. Jaarlijks worden onbekende aantallen in en rond Fryslân geschoten. Hierdoor zijn aantalsontwikkelingen (tabel 1) en verspreidingspatronen (o.a. het ontbreken van de soort in delen van open gebieden in NW-Fryslân (De Boer & Koffijberg 2015)) lastig te duiden.

Materiaal en methode

Frank Majoor is in 1999 begonnen met het ringen van Nijlganzen in Arnhem meteen nadat zich daar de eerste broedparen hadden gevestigd. Dit ringonderzoek is een RAS-project (Retrapping

Adults for Survival) van het Vogeltrekstation. Sedert 2010 is dit onderzoek uitgebreid met een RAS-project voor de stad Groningen. Parken in Haren en Hoogezand horen ook tot het studiegebied. Jaarlijks worden broedvogels en nog niet vliegvlugge jongen gevangen. Ze krijgen een metalen ring van het Vogeltrekstation aan de tibia (boven het loopbeen) en een grote kleurring met een inscriptie aan iedere tarsus (loopbeen). De vogels worden met voer gelokt en vervolgens gevangen met de hand, via een strikje op de grond aan een lijn of door ze in een fuik te drijven. Het geslacht en de leeftijd worden bepaald aan de hand van geluid en verenkleedkenmerken (details in Van Dijk 2016). De ringinspanning is van jaar op jaar wisselend en het lukt lang niet altijd om alle jongen van een broedpaar te vangen. In het studiegebied zijn in totaal 242 Nijlganzen geringd (waarvan het aantal jongen, in totaal 183, tussen haakjes): 14 (10) in 2010, 14 (8) in 2011, 10 (6) in 2012, 16 (14) in 2013, 42 (33) in 2014, 43 (34) in 2015, 58 (45) in 2016 en 45 (33) in 2017 (stand half september 2017). In en rond de stad Groningen worden de Nijlganzen intensief gevolgd. Door de grote kleurringen (figuur 2) is het volgen van geringde individuen erg makkelijk in het stedelijk milieu, zeker op plekken waar de vogels gewend zijn aan mensen. Het broedbiologisch onderzoek zorgt

ervoor dat van veel jongen de geboortedatum tot op de dag nauwkeurig bekend is.

Er lopen vergelijkbare RAS-projecten in Den Haag en Amsterdam en in de provincie Limburg. Via oproepen en berichten en via persoonlijke contacten wordt geprobeerd zoveel mogelijk waarnemingen van elders te krijgen. Voor Fryslân is de meldingsspanning onbekend, zowel in ruimte als in tijd. Het beeld over voorkomen en verspreiding van geringde Nijlganzen in Fryslân wordt dus vooral bepaald door de activiteiten van de melders. Dit fenomeen speelt eveneens bij het interpreteren van terugmeldingen van vogels die alleen een metalen ring dragen (o.a. Wernham *et al.* 2002). In toenemende mate worden aflezingen gedocumenteerd met foto's. Deze foto's zijn belangrijk als ondersteunende documentatie en bevatten vaak aanvullende informatie over de status. Verreweg de meeste in Nederland geringde Nijlganzen horen bij een van deze vijf RAS-projecten. De aflezingen en meldingen worden opgeslagen op geese.org, in een database van Frank Majoor en in de databank van het Vogeltrekstation. Voor dit artikel zijn deze databanken geraadpleegd (stand 6 augustus 2017 voor informatie in geese.org en in de databank van het Vogeltrekstation). Aanvullende informatie van waarnemers is ook verwerkt. Google Earth is gebruikt voor het bepalen van afstand en richting tot de ringplek.

Resultaten

Er zijn in totaal zes Nijlganzen in Fryslân gezien die in Groningen waren geringd. Hieronder zitten twee broedvogels die in Groningen waren geboren. Eerst

Tabel 1. Aantallen Nijlganzen in Fryslân bij watervogeltellingen in 14 opeenvolgende seizoenen. Een seizoen loopt van 1 juli - 30 juni en weergegeven staat het aantal tijdens de midwintertelling in januari ('midwinter') en het maximum (met de maand waarin dit maximum werd vastgesteld). Bron: bijlagen in jaarlijkse watervogelrapporten van Sovon. De vermelde getallen zijn getelde aantallen en hebben betrekking op Nijlganzen in de regio Fryslân (exclusief Waddengebied en IJsselmeergebied, zie kaartjes in de rapporten voor gebiedsgrenzen).

seizoen	midwinter	maximum	maand
2001/02	452	825	feb
2002/03	348	781	okt
2003/04	716	1.072	okt
2004/05	1.193	1.193	jan
2005/06	755	1.205	mrt
2006/07	930	1.019	okt
2007/08	672	1.092	feb
2008/09	1.045	1.155	okt
2009/10	484	1.091	okt
2010/11	892	944	okt
2011/12	532	664	mrt
2012/13	674	804	nov
2013/14	583	656	sep
2014/15	831	831	jan

Figuur 3. Paartje Nijlganzen met vijf jongen in Leeuwarden, 30 juni 2017. De jongen waren op 1 juni geboren, allemaal zijn ze vliegvlug geworden. Het gekleurde vrouwtje (rood C / wit 7, rechts) was in 2014 in de stad Groningen geboren (foto Christa Procée).

worden de broedgevallen besproken en daarna in chronologische volgorde de andere waarnemingen.

a. een broedgeval bij Earnewâld in 2016

Op 17 juni 2016 werd bij Earnewâld een paartje Nijlganzen gefotografeerd met twee jongen van een paar dagen oud. Het vrouwtje was ongeringd. Het mannetje was geringd met rood A / wit 9 (RAW9). Vervolgwaarnemingen ontbreken. Het is dus onduidelijk of er jongen vliegvlug zijn geworden. Aflezingen bij Goëngahuizen op 20 oktober 2013 en op 23 november 2014 wijzen erop dat RAW9 al langere tijd in deze omgeving verbleef. In 2017 werd RAW9 op 9 februari afgelezen in Polder de Hege Warren. Op 28 februari kwam er een melding dat hij daar in de buurt was geschoten.

RAW9 was op 21 mei 2012 als jong in het Noorderplantsoen in de stad Groningen geringd. De vogel is één van de vijf jongen van een vast broedpaar dat hier vanaf 2010 zit en dat jaarlijks jongen grootbrengt. In 2012 werden de jongen op 4 maart geboren. Alle vijf jongen zijn vliegvlug geworden. De afstand tussen de geboorteplaats en de broedplaats van RAW9 is 42 km, richting WZW.

b. een broedgeval in Leeuwarden in 2017

In het Leeuwarderbos werd in februari 2017 een paartje Nijlganzen gefotografeerd waarvan één vogel links een rode kleuring droeg en rechts een witte kleuring. Op foto's van 14 maart en van 7 april is te zien dat het gaat om een vrouwtje met rood C / wit 7 (RCW7). Het mannetje was ongeringd. RCW7 had een bolle buik. Dit is een aanwijzing dat ze zich aan het voorbereiden was om eieren te leggen. Eind april werd dit paartje 1 km zuidelijker bij de kinderboerderij in Leeuwarden gezien. In mei werd hier veelvuldig alleen het mannetje gezien. Dit was een aanwijzing dat RCW7 in de buurt zat te broeden. De exacte locatie van het nest kon niet worden vastgesteld. In de ochtend van 1 juni werd alleen het mannetje gezien. In de middag werd hij vergezeld

door RCW7 en vijf pasgeboren kuikens. Alle kuikens zijn vliegvlug geworden (figuur 3). De familie werd hier op 29 augustus voor het laatst gezien en is rond 1 september vertrokken. De ouders hadden toen hun slagpennen nog niet geruid.

RCW7 werd op 4 of 5 juni 2014 in het Noorderplantsoen geboren en werd hier op 28 juli geringd. Het was een van de 19 jongen van een door broedselamalgamatie vergroot broedsel van het vaste broedpaar (negen eigen jongen en tien jongen van een ander broedpaar, details in Van Dijk 2015). Het is daarom onbekend of RCW7 een eigen jong is van het vaste broedpaar. In totaal zijn 16 van deze 19 jongen vliegvlug geworden. Alle jongen konden worden geringd. Kort na het vliegvlug worden hebben een aantal jongen de ouders nog een week vergezeld op een gemeenschappelijke ruiplaats bij de Oostersluis, 2,7 km ten oosten van het Noorderplantsoen (figuur 2). RCW7 is daarna alleen nog op 12 april 2015 in het Noorderplantsoen gezien. De afstand tussen geboorteplaats en broedplaats van RCW7 is 51 km, richting W.

c. bij Gaastmeer in januari 2011

Op 2 januari 2011 werd in de Kaappolder bij Gaastmeer een Nijlgans met wit V / geel 7 (WVY7) gezien. De vogel was op 10 september 2010 als bijna vliegvlug jong bij de Hamburgervijver in de stad Groningen geringd (afstand 77 km, richting WZW). WVY7 is een vrouwtje. Ze heeft in 2014, in 2015 en in 2016 in het Noorderplantsoen gebroed (alleen in 2015 succesvol: vijf vliegvlugge jongen). Ze was op 2 km afstand geboren. WVY7 werd op 17 januari 2012 bij Veendam gezien (95 km ten oosten van de Kaappolder). Ze heeft in 2013 en in 2014 haar slagpennen geruid op de ruiplaats bij de Oostersluis en in 2015 in het Noorderplantsoen tijdens het opgroeien van de jongen.

d. in de Lauwersmeer in oktober 2014

Op 7 oktober 2014 kwam uit de Lauwersmeer bij Dokkumer Nieuwezijlen een melding van een vers geschoten Nijlgans met rood C / wit 6 (RCW6). RCW6 is een ander jong van het door broedselamalgamatie vergroot broedsel uit 2014 van het vaste broedpaar in het Noorderplantsoen (zie hierboven). RCW6 werd na uitvliegen ruim een week bij de Oostersluis gezien, voor het laatst op 27 augustus. De afstand tussen de Oostersluis en de vindlocatie is 29 km, richting WNW.

e. in het Hegewiersterfjild in september 2016

Op 21 en 22 september 2016 zat in het Hegewiersterfjild bij Harlingen een Nijlgans met rood 8 / geel Y (R8YY, figuur 4). R8YY werd op 21 mei 2016 in het Noorderplantsoen geboren als jong van het vaste broedpaar. Het paar kreeg dat jaar 14 jongen. Alle jongen zijn geringd en vliegvlug geworden. R8YY werd hier op 4 september voor het laatst gezien. R8YY werd op 8 en 11 december 2016 weer gezien in weilanden ten noorden van de stad Groningen. De vogel is dus na een (kort) verblijf bij

Figuur 4. Juvenile Nijlgans (rood 8 / geel Y) in het Hegewiersterfjild bij Harlingen, 22 september 2016. Deze vogel was op 21 mei 2016 geboren in de stad Groningen. De donkergrijze middelste bovenzweugeldekveren en de deels donkergrijze grote bovenzweugeldekveren zijn kenmerkend voor jonge Nijlganzen (geheel wit bij adulten, zie figuur 2). Dit leeftijdskenmerk kan tot aan de eerste slagpenrui gebruikt worden (foto Eus de Groot).

Harlingen weer teruggevlogen naar Groningen. De afstand van Groningen naar het Hegewiersterfjild is 76 km, richting W.

f. bij Elahuizen in februari 2017

Op 7 februari 2017 kwam er een melding uit Elahuizen van een aldaar vers geschoten Nijlgans met rood 2 / geel V (R2YV). Deze vogel werd op 11 april 2016 in de Orionvijver in de stad Groningen geboren. Acht van de tien jongen zijn vliegvlug geworden. Slechts één hiervan kon worden geringd. R2YV werd hier voor het laatst gezien op 4 juli. Kort daarna is de familie vertrokken. Op 27 december werd R2YV afgelezen in Polder Eijerland op Texel (afstand 112 km, richting W). De afstand tussen Polder Eijerland en Elahuizen is 50 km, richting OZO; de afstand tussen Groningen en Elahuizen is 76 km, richting WZW.

Discussie

De beide broedgevallen maken duidelijk dat er in Fryslân Nijlganzen broeden die in Groningen zijn geboren en dat er dus geboortedispersie is van Groningen naar Fryslân. De waarnemingen zijn in lijn met eerdere gevallen van geboortedispersie, onder andere van Nederland naar Duitsland en omgekeerd (Van Dijk & Majoor 2011, met aanvullingen). Tot heden zijn er geen duidelijke aanwijzingen van geboortedispersie vanuit de vier andere studiegebieden (Den Haag, Amsterdam, Arnhem en de provincie Limburg) naar Fryslân. Dat wil niet zeggen dat er geen gekleurde Nijlganzen uit deze populaties in Fryslân broeden, want we hebben geen inzicht in mate van volledigheid van het jaarlijks provinciedekkend controleren van Fryslân op kleuringen van alle broedparen.

Wel zijn ondertussen zes Nijlganzen uit deze studiegebieden in Fryslân gezien: drie jongen uit

Amsterdam en drie jongen uit Arnhem. De drie gevallen uit Amsterdam zijn: (1) een jong uit 2012 dat op 28 augustus 2013 bij Uitwellingerga werd gezien en vervolgens aldaar op 3 januari 2014 als vers geschoten werd gemeld, (2) een jong uit 2014 dat op 29 november 2014 bij Tjalleberd zat en op 20 maart 2015 weer werd gezien bij Amsterdam (diverse vervolgaarnemingen in Amsterdam in 2015, 2016 en 2017), en (3) een jong uit 2016 dat op 21 augustus en op 20 en 28 september 2016 in het Hegewiersterfjild bij Harlingen werd gezien en dat op 27 maart 2017 weer terug was in Amsterdam. De drie gevallen uit Arnhem zijn: (1) een jong uit 2012 dat op 11 april en op 30 mei 2013 in Drachten werd gezien (vervolgaarnemingen ontbreken), (2) een jong uit 2012 dat op 2 februari 2013 bij Echterbrug zat en vanaf 16 april 2013 weer werd gezien in Arnhem (en uiteindelijk op 7 maart 2015 bij Doetinchem als vers geschoten werd gemeld), en (3) een jong uit 2013 dat op 3 en 12 november 2013 bij Rhede in Duitsland zat, op 29 januari en 3 maart 2014 bij Wildervank in Groningen werd gezien en op 16 maart 2015 als vers geschoten werd gemeld in It Heidenskip bij Workum (152 km van Rhede, richting NW). Geringde Nijlganzen uit Den Haag zijn tot heden niet in Fryslân gezien (wel op Texel en in de Wieringermeer). Hetzelfde geldt voor geringde Nijlganzen uit Limburg (een jong uit Sittard uit 2011 werd in januari en februari 2013 bij Koekange in Drenthe gezien, afstand 193 km, richting N).

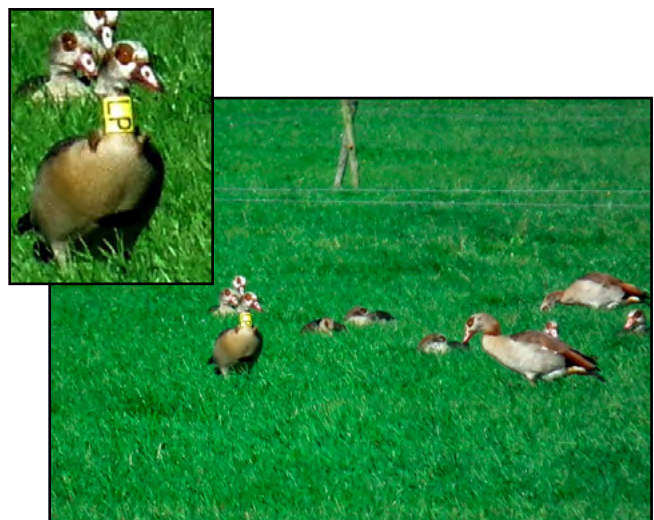
Verder zijn buiten de reguliere RAS-projecten om in augustus 2013 drie jongen gekleurnd in het Aekingerzand bij Appelscha. De jongen waren in de tweede helft van juni geboren. Eén ervan zat op 9 januari 2014 in het zuiden van Texel (102 km, richting W) en vervolgens op 31 december 2014 bij Ermelo (Gelderland). Hier hebben we dus opnieuw een geval van een Friese vogel die op Texel is gezien. Een ander jong werd op 14 februari 2014 bij Winschoten (Groningen) gezien (51 km, richting ONO). Deze vogel is een vrouwtje. Ze heeft in 2016 in het Compagnonsveld bij Ravenswoud gebroed. Begin juni waren er vijf kleine jongen. Twee hiervan zijn vliegvlug geworden. De afstand tussen Aekingerzand en Compagnonsveld is 6 km, richting NO. Uit het lopende onderzoek in de stad Groningen komt naar voren dat vrouwtjes een sterke geboortepaatsrouw vertonen. Deze vogel is daar ook een voorbeeld van.

Tot slot zat bij Haule op 28 september 2013 in een groep van 150 Nijlganzen een exemplaar met een gele halsband (figuur 5). Deze Nijlgans is in Duitsland geringd, vermoedelijk in de omgeving van Wesel langs de Rijn (afstand 155 km, richting N). De vogel werd hier op zes dagen tussen 24 augustus en 5 september 2013 gezien en, na de waarneming bij Haule, wederom op 26 en 27 oktober 2013 (vervolgaarnemingen in september en in oktober 2014). Opnieuw dus een voorbeeld van een Nijlgans die even een kort bezoek aan Fryslân heeft gebracht. Het is de tweede Nijlgans met een link tussen Fryslân en Duitsland

(zie hierboven voor het andere geval). In Bairlein *et al.* (2014) staat een melding uit het grensgebied van ZO-Fryslân / ZW-Drenthe / kop van Overijssel van een Nijlgans uit het noorden van Duitsland. De waarnemingen in Fryslân passen bij de diverse gevallen in Duitsland van door Frank Majoor geringde Nijlganzen en bij de diverse gevallen in de provincie Groningen en elders in Nederland van Nijlganzen die in Duitsland waren geringd (Van Dijk & Majoor 2011, Majoor & Voslamber 2013, met aanvullingen, Bairlein *et al.* 2014, eigen waarnemingen).

Al met al bevestigen de in dit artikel besproken waarnemingen het beeld van de kaartjes in Majoor & Voslamber (2013) en in Bairlein *et al.* (2014) dat de Europese populatie van de Nijlgans ongerichte dispersie vertoont. Verder ontstaat een beeld dat overal in Fryslân Nijlganzen kunnen worden gezien die buiten de provincie zijn geboren en dat er een aanmerkelijke beweging is onder de Nijlganzen die in Fryslân worden gezien. Sommige exemplaren zitten (erg) kort in de provincie en in Fryslân geboren Nijlganzen kunnen tot ver buiten de provincie worden gezien.

Daarnaast waren alle twaalf Nijlganzen die elders in Nederland waren geringd daar als jong geringd (zes uit Groningen, drie uit Amsterdam en drie uit Arnhem). Veelal waren het vogels die nog in hun eerste levensjaar waren. Een kwart van de in Groningen geringde vogels is als vliegvlug geringd: 59 van de 242 (24,4%). Deze verhouding is in de andere studiegebieden min of meer gelijk (in Amsterdam, Arnhem en Den Haag zijn aanzienlijk meer vogels geringd dan in Groningen). Deze als vliegvlug geringde Nijlganzen zijn bijna allemaal broedvogels. Het ontbreken van waarnemingen in Fryslân van Nijlganzen die elders als broedvogel waren geringd, lijkt er dus op te

Figuur 5. In Duitsland geringde Nijlgans met een gele halsband met LP bij Haule, 28 september 2013. Deze vogel werd op zes dagen tussen 24 augustus en 5 september 2013 bij Wesel langs de Rijn in Duitsland gezien en werd hier eind oktober 2013 opnieuw gezien, 155 km naar het zuiden (foto Herman Feenstra).

wijzen dat broedvogels minder rondzwerven. Gezien het ontbreken van inzicht in verschillen in ruimte en in tijd van de meldinspanning is dit vooralsnog geen erg harde conclusie. Tot slot werden vijf van deze twaalf Nijlganzen (uiteindelijk) in Fryslân geschoten (een zesde vogel werd in Gelderland geschoten). Dit kan een indicatie zijn dat er ook in Fryslân (flink?) op Nijlganzen wordt geschoten. Er is vooralsnog geen inzicht in de herkomst van de Nijlganzen die in Fryslân groepsgewijs de slagpennen ruïen.

Er zitten altijd veel haken en ogen aan het interpreteren van niet systematisch verzamelde waarnemingen (terugmeldingen) van geringde vogels en dat is niet anders voor de gegevens in dit artikel. De conclusies moeten dus terughoudend worden geïnterpreteerd. Tegelijkertijd laten de (vele) vervolgwarnemingen zien dat het gebruik van de grote en opvallende kleurringen een prima methode is voor meer inzicht in herkomst en bewegingen van in Fryslân voorkomende Nijlganzen.

Slotwoord en oproep

Hierbij een oproep om vooral goed te blijven uitkijken naar gekleurringde Nijlganzen en om alle waarnemingen steeds te blijven melden, of in geese.org of per e-mail naar Frank Majoor, f.majoor5@upcmail.nl, of bij ondergetekende. We zijn met name geïnteresseerd in vestigingen van geringde broedvogels en in het geslacht hiervan (zie Van Dijk 2016 voor details) en verzoeken daarom broedgevallen en gevallen van broedverdacht gedrag goed met foto's etc. te documenteren.

Dankwoord

Mijn dank gaat allereerst uit naar de ringers Frank Majoor, Jeroen Nagtegaal, Rob Voesten en Henri Zomer. Verder dank ik alle watervogeltellers en alle waarnemers van geringde Nijlganzen, iedereen die geholpen heeft bij het ringen en iedereen die waarnemingen van Nijlganzen heeft ingevoerd op waarneming.nl. Verder bedank ik Jeroen Breidenbach, Jan Faber, Herman Feenstra, Chris Grobbe, Jan Kramer, Date Lutterop, Frank Majoor, Jeroen Nagtegaal, Christa Procée, Yzaak de Vries en Henri Zomer voor hun hulp bij de totstandkoming van dit artikel. Frank Majoor werd deels ondersteund door financiële bijdragen van het Faunafonds en van de provincie Groningen. Alle andere activiteiten zijn uitgevoerd op vrijwillige basis. De fotografen worden bedankt voor het beschikbaar stellen van hun foto's.

Literatuur

- Bairlein, F., J. Dierschke, V. Dierschke, V. Salewski, O. Geiter, K. Hüppop, U. Köppen & W. Fiedler, 2014.** Atlas des Vogelzugs. AULA-Verlag, Wiebelsheim.
- Bekhuis, J., R. Bijlsma, A. van Dijk, F. Hustings, R. Lensink & F. Saris, 1987.** Atlas van de Nederlandse vogels. Sovon, Arnhem.
- Boer, V. de & K. Koffijberg, 2015.** Zomerganzen in de provincie Fryslân in 2015. Rapport. Sovon, Nijmegen.
- Dijk, K. van, 2015.** Double broods, post-hatching brood amalgamation and other notes on the breeding biology of Egyptian Geese in the Netherlands. *Ornithological Observations* 6: 217-231.
- Dijk, K. van, 2016.** Over het seksen en het op leeftijd brengen van Nijlganzen. *Op het Vinkentouw* 135: 7-19.
- Dijk, K. van & F. Majoor, 2011.** Geboortedispersie van Nijlganzen van Nederland naar Duitsland en vice versa. *Limosa* 84: 82-84.
- Gyimesi, A. & R. Lensink, 2012.** Egyptian Goose: an introduced species spreading in and from the Netherlands. *Wildfowl* 62: 126-143.
- Loon, A. van & R. Mooser, 2005.** Vogels van Schiermonnikoog. Uniepers, Abcoude.
- Majoor, F. & B. Voslamber, 2013.** Resultaten van het kleurringen van Nijlganzen en Grote Canadese Ganzen. Rapport, Sovon, Nijmegen.
- Menke, W., O. Geiter & S. Homma, 2010.** Nilgänse in Jever: das Ansiedeln von 'Ziergeflügel' an den Grafen und die Folgen. *Jahresbericht Ornithologische Arbeitsgemeinschaft Oldenburg* 20: 85-97.
- Ploeg, D. van der, W. de Jong, M. Swart, J. de Vries, J. Westhof, A. Witteveen & B. van der Veen, 1976.** Vogels in Friesland, deel 1. De Tille, Leeuwarden.
- Sutherland, W. & G. Allport, 1991.** The distribution and ecology of naturalized Egyptian Geese in Britain. *Bird Study* 38: 128-134.
- Teixeira, R., 1979.** Atlas van de Nederlandse broedvogels. Natuurmonumenten, 's-Graveland.
- Versluys, M., R. Engelmoer, D. Blok & R. van der Wal, 1997.** Vogels van Ameland. Friese Pers Boekerij, Leeuwarden.
- Wernham, C., M. Toms, J. Marchant, J. Clark, G. Siriwardena & S. Baillie, 2002.** The migration atlas. Poyser, Londen.

*Klaas van Dijk
Vermeerstraat 48
9718 SN Groningen
klaas.vdijk@hetnet.nl*